

Societad Retorumantscha : Institut dal Dicziunari Rumantsch Grischun : rapport dal chauredatur per la perioda dals 1. da schaner 1993 enfin ils 31 da december 1993

Autor(en): **Giger, Felix**

Objektyp: **Article**

Zeitschrift: **Annalas da la Societad Retorumantscha**

Band (Jahr): **107 (1994)**

PDF erstellt am: **22.07.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-235971>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Societad Retorumantscha Institut dal Dicziunari Rumantsch Grischun

Rapport dal chauredactur per la perioda dals 1. da schaner 1993 en fin ils 31 da december 1993

Cuntegn

1. Redacziun e publicaziun
  - 1.1. Redacziun
  - 1.2. Publicaziun
  - 1.3. Stab da redacziun
2. Infrastructura, lavurs internas
  - 2.1. Cartoteca maistra
    - 2.1.1. Excerpts
    - 2.1.2. Register dals chavazzins e renviaments
  - 2.2. Biblioteca
    - 2.2.1. Ligiar cudeschs
    - 2.2.2. Restituziun dals cudeschs vegls rumantschs retschets en deposit da la LR
    - 2.2.3. Tschertga dals originals en linguas estras
  - 2.3. Documentaziun
    - 2.3.1. Glista da las scursanidas da litteratura
    - 2.3.2. Broschura d'infurmaziun davart il DRG
    - 2.3.3. Register da las definiziuns tudestgas dal tom 8
    - 2.3.4. Fotografias, negativs, dissegns, illustraziuns
  - 2.4. Inventari; spediziun dals fascichels
  - 2.5. Forzas auxiliaras
  - 2.6. Dicziunari ed EED
3. Lavurs externas
  - 3.1. Annalas
  - 3.2. Romanica Raetica
  - 3.3. Cumissiun da nomenclatura
  - 3.4. Protocols
  - 3.5. Autras lavurs
4. Collavuraziun dal DRG al project dal BREW
5. Relaziuns publicas
  - 5.1. Visitas, infurmaziun
  - 5.2. Congress, colloquis, occurrenz
  - 5.3. Mediums
  - 5.4. Regals a l'Institut
  - 5.5. Referats, publicaziuns

1. Redacziun e publicaziun

1.1. Redacziun

stgatla 262 d	intanter – intavolo	KB	121	(To.)
stgatla 264 b	intioular – intoxito	KB	80	(Wi.)
stgatla 265 a	intra – intrar	KB	202	(Se.)
stgatla 266	intschainas – invalid	KB	200	(Gi.)
stgatla 267 a	invalidar – invers I	KB	270	(To.)
	total	KB	873	

Il material da la stgatla 268 cun ils chavazzins *inviada-invlidar* è preparà da noss redactur Kuno Widmer e po vegnir redigì al cumenzament da l'onn. Las 3 stgatl 270–272 cun il verb *ir* èn en lavur sin la maisa dal chauredactur.

Quest chavazzin cun bler material e ritga fraseologia vegn a l'occupar durant divers mais da l'onn che vegn.

1.2. Publicaziun

Il mais da matg è cumparì il fascichel 117 cun ils chavazzins *infadà-infragant*, l'emprim fascichel dal tom 9 (pgs. 1-64). Il chauredatur ha impundì relativamain bler temp per l'impaginaziun, essend ch'el aveva anc pitschnas enconuschientschas dals detagls e da las difficultads da questa lavur. Dal punct da vista tipografic na cuntenta il fascichel 117 betg cumplainamain. Il fascichel 118 cun ils chavazzins *infragant-ingrandir* (pgs. 65-128) ch'è cumparì la fin d'avust ha profità da las enconuschientschas acquistadas e fa ina meglra impressiun. Il fascichel 119 cun ils chavazzins *ingrandir-inguotta* (pgs. 129-192) ha la stamparia cumenzà a stampar ils 21 da december. El è pront per la spediziun la terza emna da schaner dal '94.

1.3. Stab da redacziun

Il stab da redacziun cun Felix Giger, Carli Tomaschett, Marga Annatina Secchi, Kuno Widmer, Ines Gartmann ed Alexa Arquisch è stà cumplet quest onn. Cun excepziun da nossa documentalista, dunna Ines Gartmann, han tuts lavurà a temp cumplain.

2. Infrastructura, lavurs internas

2.1. Cartoteca maistra

2.1.1. Excerpts per la cartoteca maistra

Nus avain excerptà u laschà excerptar al computer: *Igl Amitg della religiun e della patria* 1838-1839, *Igl Amitg dil pievel* 1841 e 1849 ed *Il Confederau Grischun* 1845 (en tut 11'400 cedels); Cal. Surm. 1990 (92 cedels); GUIDON, Michel (595 cedels); HENDRY, Clavs (429 cedels); MAISSEN, Pinocchio (467 cedels); SPESCHA, Giavin (355 cedels).

Ultra da quai ha nossa secretaria transportà en nossa «cartoteca maistra electronica» il *Register da plaid ed etimons* ed il *Register da nums* dals dus toms Romanica Raetica 8 e 9 d'Alexi Decurtins (en tut 2600 cedels), il register da plets or da la lavur da licenziat da Claudio Vincenz, *Synchrone Untersuchungen zu den Suffixmorphemen [ar] und [al] im Surselvischen* (Fribourg 1991) e cumpletà quests chavazzins cun las informaziuns or da las fontaunas originalas (130 cedels). Ella ha era endatà ca. la mesadad da la glista da verbs che Alexi Decurtins ha gî regalà a noss institut e cumpletà quels cun las construcziuns correspondentas ord las ovras originalas sco Bonifaci, Alig, Salo etc. (en tut 984 cedels).

Kuno Widmer ha excerptà sco adina las *gasettas* rumantschas emnilas da l'onn current. El ha scrit 5725 cedels.

Ina part da quest material è gia vegnì deponì en la cartoteca maistra. Specialmain noss redatur Kuno Widmer è sa deditgà a questa lavur.

2.1.2. Register dals chavazzins e renviaments

Nossa secretaria ha registrà quest onn ils chavazzins e renviaments dals toms 1 fin 5, en tut varga 15'000 unitads. Cun quai è la registraziun dals chavazzins e

renviaments dals toms 1 fin 8 terminada. Ils chavazzins e renviaments da las letras redigidas ma na publitgadas registrescha ella en il decurs da la publicaziun dals fascichels. L'onn proxim po ella cumenzar ad endatar ils chavazzins e renviaments da las letras na redigidas L-Z.

2.2. *Biblioteca*

2.2.1. *Ligiar cudeschs*

Sco mintga onn avain nus era quest onn laschè ligiar las periodicas e chalenders (sco Annalas, Ischi, Chardun, Chalender ladin, Calender romontsch, Litteratura etc.) e las collecziuns brochuradas (sco la Chasa paterna).

2.2.2. *Restituziun dals cudeschs vegls rumantschs retschets da la LR en deposit*
Malgrà las retschertgas che nus avain fatg, n'avain nus betg chattà ils cudeschs che mancan tenor la glista dals 11 da november 1980 e l'inventari fatg ils 10 da zercladur 1992 (cf. rapport annual da l'onn passà).

2.2.3. *Tschertga dals originals en linguas estras*

Dapi insaquants onns giain nus sistematicain a la tschertga dals originals en linguas estras, che han servì da basa a las traducziuns rumantschas che nus citain en il DRG. Questa documentaziun che facilitescha grondain la lavur da redacziun vegn manada vinavant da nossa documentalista a mesira dals cas che daventan palais en il decurs da la lavur da redacziun.

2.3. *Documentaziun*

2.3.1. *Glista da las scursanidas da litteratura*

Nus n'avain betg gèr pedà quest onn da far las ultimas controllas vi da la glista da las scursanidas da litteratura (aschurnament da la bibliografia publitgada en il tom 5, pag. XV-LIX l'onn 1972).

2.3.2. *Broschura d'infurmaziun davart il DRG*

Il sboz da 40 paginas che dunna Marga Annatina Secchi ha gèr cumpilà è pront per l'impaginaziun. Nossa secretaria vegn a memocopiar las illustraziuns l'onn che vegn e lura pudain nus far ina stampa simpla da 400 fin 500 exemplars sco documentaziun per nossas visitas.

2.3.3. *Register da las definiziuns tudestgas dal tom 8*

Il settember ha nossa secretaria, dunna Alexa Arquisch, cumenzà e terminà il register da las definiziuns tudestgas dal tom 8 ensemen cun dunna Cristina Bundi.

2.3.4. *Fotografias, negativs, dissegns, illustraziuns*

Nus avevan in cert quantum fotografias e negativs che n'eran betg anc registrads. Era ils dissegns e las illustraziuns publitgadas en ils toms dal DRG avevan basegn d'in tschert urden. Nossa secretaria ha prendì en maun questa lavur, ha deponì fotografias e negativs en las fototecas correspondentas ed ordinà las illustraziuns tenor toms e numers en fegls transparents e ligià quels en mappas.

2.4. *Inventari; spediziun dals fascichels*

Il schaner ha nossa secretaria fatg l'inventari dals fascichels, toms e cuvertas dal DRG.

Davent da quest onn vegn la spediziun da noss fascichels (a partir dal 117avel) e la controlla dals pajaments fatga da nossa secretaria en noss Institut.

2.5. *Forzas auxiliaras*

Er quest onn avain nus engaschè signur Gion Giachen Furer, Zignau/Roveredo, a temp parzial tenor atgna apprezzaziun per laschar excerptar las gasettas dal 19avel tschientaner. El ha excerptà las annadas 1838–1839 da l'*Amitg della religiun e della patria*, las annadas 1841 e 1849 da l'*Amitg dil pievel* e l'annada 1845 dal *Confederau Grischun*.

Dals 9 als 20 d'avust ha Claudio Spescha, Cuira, student da la romanistica a Turitg, excerptà HENDRY, *Claus*, e fatg controllas da las parts etimologicas dad intgins da noss manuscrits.

A partir dals 23 d'avust fin ils 24 da settember ha dunna Cristina Bundi, Cuira, excerptà ina part dals cudeschs menziunads al punct 2.1.1, fatg la controlla da citats e renviaments per insaquants da noss manuscrits e gidà nossa secretaria a far ils excerpts per il register da las definiziuns tudestgas dal tom 8.

2.6. *Dicziunari ed EED*

L'introducziun dal computer en la redacziun è stada ina buna investiziun. El simplifitgescha e levgescha la lavur en blers resguards e sbassa considerablamain ils custs da stampa. Pajavan nus avant per la stampa d'in fascichel da 64 paginas en in dumber da 1000 exemplars tanter 25'000 e 30'000 francs, muntan ils custs externs per la medema prestaziun uss tanter 8'000 e 9'000 francs. Cun in spargn da passa 15'000 francs per fascichel è l'amortisaziun da las investiziuns da la SRR fatga en paucs onns.

A questa buna nova s'aschunta anc in'otra: La Banca chantunala grischuna ha regalà ils 20 da december 1993 in schec da 20'000 francs per la finanziaziun da noss project.

La segunda etapa: la creaziun d'ina banca da datas che cuntegna la biblioteca, la fototeca, il register da materias ed almain ils excerpts novs per la cartoteca maistra è en la fasa da planisaziun. Nus spetgain ina proposta da detagl en il decurs dal schaner '94.

3. *Lavurs externas*

3.1. *Annalas*

Nossa secretaria, Alexa Arquisch, ha copià, sco l'onni passà, il manuscrit fitg voluminus da las Annalas 1993, deditgadas a noss anteriur redactor e chauredactor prof. dr. Alexi Decurtins per ses 70avel anniversari. Per l'emprima giada ha ella er fatg l'impaginaziun cumpletta, davent da la cuverta fin a l'ultima pagina, inclus las correcturas dals auturs e la posiziun da skizzas, fotografias e disegns. Sia lavur ha obtegnì gronda renconuschientscha tar la firma da

luminaziun che ha producì ils films per la stampa. Ils 19 da november ha ella mess a la posta las Annalas ch'èn cumparidas suenter bliers onns en nov vestgì. Kuno Widmer ha fatg tut la correspondenza en connex cun l'ediziun festiva da las Annalas.

3.2. *Romanica Raetica*

Sper las Annalas è nossa secretaria stada occupada cun las lavurs finalas per ils toms 8 e 9 da la Romanica Raetica da prof. dr. Alexi Decurtins ed ha fatg la spediun dals dus toms il davos d'avust.

3.3. *Cumissiuin da nomenclatura*

Carli Tomaschett e Kuno Widmer èn stads occupads sco commembers da la Cumissiuin da nomenclatura dal chantun Grischun differentas uras cun lavurs da controlla vi da glistas da nums locals, Carli Tomaschett per la regiun Surselva e Grischun central, Kuno Widmer per la regiun Engiadina e Val Müstair.

3.4. *Protocols*

Noss redactur Kuno Widmer fa dapi ses cumenzament a l'Institut ils protocols da las sesidas da la Cumissiuin filologica. Quest onn ha el, per raschuns d'absenza da la protocollista, er scrit ils protocols da la radunanza generala da la Societad Retorumantscha e da la radunanza da suprastanza dals 5 da zercladur 1993.

3.5. *Autras lavurs*

Nossa secretaria ha copià al computer il manuscrit da 500 paginas da la dissertaziun dal charedactur, intitulada *Hecastus. Ein altoberengadinisches Jedermannsspiel*, che duess vegnir publitgada, sche las finanzas necessarias sa laschan chattar.

Marga Annatina Secchi ha translata en talian il text dal referat ch'il charedactur ha tegnì ad Ascona a chaschun dal seminari «Cultura d'elite e cultura popolare nell'arco alpino tra '500 e '600» dals 27 da settember als 2 d'october 1993.

Il charedactur ha impundì insaquants dis per leger e curreger la lavur da licenziat da dunna E. Bodenwinkler, studenta da la romanistica a l'università da Berna (tar prof. dr. Ricarda Liver), che ha fatg ina lavur davart spaisas grischunas da farina.

4. *Collavuraziun dal DRG al project BREW*

Noss anteriur charedactur, prof. dr. Alexi Decurtins, la persuna da confidenza da l'Institut per las relaziuns cun il BREW e collavuratur da quel, rapporta:

Perioda dals 1.1.93 – 6.6.93

1. *Sco ei fuvà da prever, ei la barca dil BREW arrivada la fin da 1992/l'entschatta da 1993 en auas ualti agitadas. Differents facturs han contribuì leutier: malsogna digl iniziand, prof. dr. Hans Stricker, plinavon mun-*

conza da communicaziun denter ils collaboraturs e cheutras ina planisaziun pauc transparenta.

2. Igl ei perquei stau bien da stabilir ensemen cun la Società Retoromantscha|Dicziunari Rumantsch Grischun (J. C. Arquint, F. Giger) e l'Uniun grischuna per la promoziun dalla retscherca culturala (G. Jäger) ina giunta consultativa.

En pliras sedutas a Turitg e Cuera ha quella gidau nus da surmuntar las tensiuns e da fixar il process da lavur da redacziun, revisiun e stampa tochen viaden ella mesadad da 1994.

3. Mia lavur persunala ha pertuccau 1993 la revisiun critica dallas letras: A, B, C, M, N, O, T. Ina lavur interessanta, mo stentusa, buc il davos perquei che roschas novs cavazzins ein vegni inseri posteriuramein, che basegnan informaziuns dalla pli differenta specia ord nies material. Dapresent hai jeu en lavur la letra G.

Diversas sesidas a Cuera cun W. Eichenhofer e H. Stricker han resultau con impurtonta che la revisiun ei, mo era il fatg ch'ins damogna la caussa mo cun recuorer al material ed allas cartotecas dil DRG. Jeu insistel che mias correcturas tuornien anavos sco documentaziun tiel Dicziunari.

Schebein igl ei pusseivel da finir la lavur da revisiun tochen la fin digl onn, quei che fuss miu giavisch, ei ina damonda aviarta.

4. Ton per orientaziun dalla SRR: sche jeu sbagliel buc surpren il BREW la finanziaziun per mia part lavur duront 1993.

Perioda dals 7.6.93 – 31.12.93

1. En l'emprema part da miu rapport per 1993 (cefra 3) hai jeu schau aviert cun raschun, schebein ei vegni ad esser pusseivel da finir la lavur da revisiun tochen la fin da 1993.
2. En la sesida dils 16 d'avrel a Cuera (presents: G. Jäger, J. C. Arquint, F. Giger, red. BREW) eran nus secunvegna da tschercar urgentamein ina forza auxiliara qualificada per accelerar e dumignar las lavurs a Cuera. Sco ins sa senza il minim success!
3. Tonaton ei la lavur sesviluppada andantamein. Jeu hai elavurau da fertontier tut quei che W. Eichenhofer ha surdau a mi naven digl avrel 1993 entochen sias vacanzas da stad|atun.
4. Turnond anavos dallas vacanzas (entschatta d'uost) ha ei dau l'emprema sorpresa. W. Eichenhofer ha giavischau che jeu elavureschi ca. 200 novs cavazzins inseri el BREW. Ei ha pia tuccau d'emplenir ils formulars respectivs (informaziuns dialectalas, semanticas, historicas ed etimologicas). Ultra da quei hai jeu repassau ina partida paginas (letras B-F) cun cavazzins partenent citaziuns ed informaziuns supplementaras.
5. Mia revisiun dalla part SD-SZ hai jeu tarmess miez october cun schliata cunscienza a Turitg. Talas revisiuns basignassen urgentamein discussiuns denter ils interessai e quei era per tractar damondas da principi che surgeschan. Malaveta ei quei stau pusseivel mo cun H. Stricker.
6. Ils 11 d'october ha lu l'obstrucziun ord tschiel aviert entschiet. W. Eichenhofer tarmetta a mi per revisiun la sequenza R-SC, stampada alla moda

veglia (alfabet discavegliau, scartira fonetica nunusitada, etc.)

Jeu hai scochemai detg e scret che jeu sisteschi mia lavur a Cuera tochen ch'ins detti buca a mi il manuscret usitau e tondanavon definitiv.

La damonda d'eventuals dretgs sils programs sviluppai ch'ins fa valer ha da far cun la redacziun e revisiun sco tala nuot.

7. *En ina brev dils 11 d'october formulescha e pretenda W. Eichenhofer: Buca mo las correcturas R-SC, mobein era quellas da P-Q stoppien esser sut tetg tochen la fin da november.*

Dallas davosas correcturas (P-Q) hai jeu ni viu ni udiu zacu enzatgei. Il medem vala per la revisiun D-F, annunziata zanua.

5. Relaziuns publicas

5.1. Visitas, infurmaziun

Ils 4 da mars avain nus preschentà noss Institut al delegà chantunal per la cultura, dr. *Christian Brosi*.

Ils 4 ed ils 11 da matg visita dunna *Ursula Brunold* il DRG cun duas classes da mintgamai 12 persunas dalla «Höhere Wirtschafts- und Verwaltungsschule», Cuira.

Ils 25 da matg sa preschenta sgr. *Werner Carigiet* cun ina classa dal Seminari da magisters (9 persunas).

Ils 7 da zercladur arriva dunna *Ruth Bernardi* da las Dolomitas cun duas persunas per prender invista da nossa lavur.

Ils 13 da settember dastgain nus retschaiver la visita da signur *Kunz*, anteriur tipograf da la stampa Winterthur SA, che ha fatg durant blers onns la cumposiziun dal DRG. El ans ha purtà insaquantas paginas da l'ultim fascichel 115/116 en plum e s'ha laschà infurmar davart la lavur da redacziun al computer. El ha giuditgà ordvart bainvulentamain la qualitad tipografica dals novs fascichels 117 e 118.

Dals 11 als 25 da november avain nus deditgà relativamain bler temp a la visita da las duas professoressas russas, dunna *Eugenia Mamsourova* e dunna *Olga Raevskaia*, omaduas magistras da filologia romana a l'universitad Lomonossov a Moscau. Cun lur viadi da studi en Svizra, pussibilità tras in stipendi da la Pro Helvetia, han ellas vulì s'infurmar davart la lingua e cultura rumantscha, per pudair integrar questas enconuschientschas en lur lecziuns da filologia a Moscau.

Ultra il retschaviment da las visitas menziunadas avain nus dà informaziuns a bucca u en scrit a var 40 persunas.

5.2. Congress, colloquis, occurrenzas

Ils 3 e 4 da matg ha il charedatur fatg in curs da tipografia a Turitg.

Da glindesdi, ils 27 da settember, fin gievgia, ils 30 da settember, ha il chouredactur fatg part dal seminari «Cultura d'elite e cultura popolare nell'arco alpino tra '500 e '600» ad Ascona.

Da venderdi, ils 26 da november, fin dumengia, ils 28 da november, han ils redactors Felix Giger, Carli Tomaschett e Marga Annatina Secchi fatg part da la «Conferenza interuniversitara rumantscha» ad Ascona.

5.3. *Mediums*

Il fascichel 117 è vegnì preschentà da Claudio Vincenz en la Gasetta Romontscha dals 27 da fanadur 1993 ed ils fascichels 117 e 118 da Gion Gaudenz en il Fögl ladin dals 19 d'october 1993.

5.4. *Regals a l'Institut*

Ils 14 da zercladur regala dr. *Clau Solèr* il register da las personas ch'el ha interrogà a chaschun da sias retschertgas linguisticas en Sutselva (en completaziun dal material linguistic ch'el ha regalà l'onn passà).

Ils 16 da fanadur retschavain nus 3 cudeschs da prof. dr. Gaston Tuailon dal «Centre de dialectologie de l'Université Stendhal» a Grenoble: J. SARAMAGO, *Le parler de l'île de Corvo – Açores*, Grenoble 1992; *Géolinguistique* 5 (1993); G. TUAILLON, *Régionalismes du français parlé à Vourey, village dauphinois*, *Matériaux pour l'étude des régionalismes du français* 1, Paris 1983.

Ils 16 da december regala noss anteriur chouredactur dr. *Alexi Decurtins* 2 stgatlas cun excerpts privats ch'el aveva fatg a ses temp en connex cun sia disertaziun davart la conjugaziun dals verbs irregulars.

Ils 20 da december 1993 han il president ed il directur da la Banca chantunala grischuna, signur *Allemann* e signur *Immler*, surdà a noss president Jachen Curdin Arquint in schec da 20'000 francs sco sustegniment a la finanziaziun da noss computers (guarda *Bündner Zeitung* dals 12 da schaner 1994, p. 5). L'act da surdada ha gì lieu en noss Institut, e cun questa chaschun avain nus pudì preschentar nossa documentaziun e nossa lavur che ha chattà gronda simpatia.

5.5. *Referats, publicaziuns*

F. Giger

- *I fumetti*. Preschentaziun (ensembl cun il dissegner Peter Haas) dals comics e lur istorgia a las scolas da Poschiavo e Brusio, ils 11 da matg 1993.
- *Dal dramma umanistico al teatro popolare: La storia del teatro in Engadina al tempo della Riforma*. Referat tegnì al seminari «Cultura d'elite e cultura popolare nell'arco alpino tra '500 e '600» dals 27 da settember fin ils 2 d'october 1993 ad Ascona.

C. Tomaschett

- *Nums locals: Tgi dat nums e tenor tgei criteris?* – En: *Ischi* 77 (1992), 184–191.

Cuira, ils 31 da december 1993

Institut dal DRG
Felix Giger